

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД
«Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»**

МАТЕРІАЛИ

**XIV Всеукраїнської інтернет-конференції здобувачів вищої освіти і
молодих учених**

ОСВІТА ТА СОЦІАЛІЗАЦІЯ ОСОБИСТОСТІ

ОДЕСА-2026

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД
«Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»**

**кафедра філософських і соціологічних студій та
соціокультурних практик**

М А Т Е Р І А Л И

**XIV Всеукраїнської інтернет-конференції здобувачів вищої освіти і
молодих учених**

ОСВІТА ТА СОЦІАЛІЗАЦІЯ ОСОБИСТОСТІ

(Одеса, 23-24 квітня 2026 року)

Одеса -2026

УДК: 37+316.61

Освіта та соціалізація особистості. *XIV Інтернет-конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених* (Одеса, 23-24 квітня 2026 р.) 104 с.

Рецензенти:

Єременко Олександр Михайлович – доктор філософських наук, професор кафедри філософії Національного університету «Одеська юридична академія»

Юшкевич Юлія Сергіївна – кандидат філософських наук, старший викладач кафедри філософії, історії та політології Одеського національного економічного університету

Збірник матеріалів Всеукраїнської інтернет-конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених «Освіта та соціалізація особистості» вміщує матеріали, які досліджують освіту XXI століття, інновації та перспективи розвитку; стан та проблеми реформування системи української освіти; філософію освіти перед викликами сучасності; молодь в освітньому просторі: механізми соціалізації та самореалізації; соціальну адаптацію особистості в умовах суспільних трансформацій; ціннісні орієнтири та культурні практики особистості в українському суспільстві та розглядаються девіації та суспільні рухи у соціальному просторі сучасної України. Рекомендовано для науковців, педагогів, докторантів, аспірантів, здобувачів освіти.

Ухвалено до друку та розповсюдження мережею інтернет вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський державний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», протокол № 14 від 28 травня 2026 р.

«Освіта та соціалізація особистості»

23-24 квітня 2026 року

ОРГКОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ

Голова:

А. В. Красножон – ректор Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», доктор історичних наук, професор.

Заступники голови:

Койчева Тетяна Іванівна – в.о першого проректора з навчальної та науково-педагогічної роботи Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», доктор педагогічних наук, професор.

Музиченко Ганна В'ячеславівна – проректор з наукової роботи Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», доктор політичних наук, професор.

Борінштейн Євген Русланович – доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри філософських і соціологічних студій та соціокультурних практик Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Члени оргкомітету:

Лісєнко Олена Василівна – доктор соціологічних наук, професор кафедри філософських і соціологічних студій та соціокультурних практик Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Петінова Оксана Борисівна – доктор філософських наук, професор кафедри філософських і соціологічних студій та соціокультурних практик Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Атаманюк Зоя Миколаївна – доктор філософських наук, професор кафедри філософських і соціологічних студій та соціокультурних практик Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Поплавська Тетяна, доктор філософії, доцент кафедри філософських і соціологічних студій та соціокультурних практик ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д.Ушинського»,

Кара Маріна, магістрант навчально-наукового інституту фізичної культури, спорту та реабілітації ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д.Ушинського» м. Одеса, Україна.

ОСВІТА І ДЕМОКРАТІЯ: ВИХОВАННЯ АКТИВНОГО ГРОМАДЯНИНА

Демократія - це не лише форма правління, але й спосіб спільного життя. Вона потребує громадян, які вміють слухати одне одного, аргументувати свої позиції, йти на компроміс і брати відповідальність за спільне благо. Такі якості не виникають самі по собі, їх необхідно виховувати. Саме тому питання про зв'язок освіти і демократії є одним із центральних у філософії освіти.

Сьогодні це питання набуває особливої гостроти. Демократичні інститути по всьому світу стикаються з кризою довіри, зростанням популізму і авторитарних тенденцій. Для України, яка захищає своє право на демократичний вибір у збройному протистоянні, завдання формування демократичної культури через освіту є не абстрактним академічним питанням, а нагальною суспільною необхідністю.

Класична традиція: освіта як фундамент демократії

Ідея про нерозривний зв'язок освіти і самоврядування сягає коренями античної думки. Аристотель у «Політиці» стверджував, що виховання громадян має відповідати духу державного устрою: демократія потребує людей, які розуміють свободу як відповідальність, а не лише як привілей. Без належного виховання демократія вироджується в охлократію - владу натовпу, керованого пристрастями, а не розумом[1].

У Новий час ця ідея отримала розвиток у просвітницькій філософії. Жан-Жак Руссо у трактаті «Еміль, або Про виховання» (1762) накреслив образ вільної людини, здатної керувати собою і брати участь у суспільному договорі[7]. Іммануїл Кант бачив в освіті інструмент виходу людини зі стану неповноліття, тобто набуття здатності користуватися власним розумом без чужої опіки. Просвітницька ідея автономії суб'єкта стала філософським фундаментом демократичної педагогіки.

Найбільш систематично зв'язок демократії і освіти розробив Джон Дьюї. У фундаментальній праці «Democracy and Education» (1916) він стверджував, що демократія - це передусім форма спільного досвіду, а школа є її мікромоделлю. Освіта має бути організована так, щоб діти на практиці навчалися жити разом, вирішувати спільні проблеми і поважати відмінності. «Школа, - писав Дьюї, - є не підготовкою до суспільного життя, а самим суспільним життям у мініатюрі»[3].

Громадянська освіта і криза демократії у XXI столітті

Сучасна демократія переживає серйозні випробування. Популізм, поляризація суспільства, ерозія довіри до інституцій, маніпуляції у соціальних мережах - усе це симптоми глибокої кризи демократичної культури. Американська філософиня Марта Нуссбаум у книзі «Political Emotions» (2013)

доводить, що демократія потребує не лише раціональних громадян, але й емпатичних, тобто здатних відчувати причетність до долі інших, навіть тих, хто є «іншим» у культурному чи соціальному сенсі[6]. Розвиток цієї здатності є завданням освіти.

Британський філософ Ентоні Гідденс попереджає: у добу «рефлексивного модерну» традиційні авторитети як то церква, держава, сім'я, втрачають свою легітимаційну силу. Людина залишається наодинці з необхідністю самостійно будувати свою ідентичність і ціннісну систему[5]. Якщо освіта не допомагає їй у цьому, утворений вакуум заповнюється популістами, фундаменталістами і маніпуляторами.

Вітчизняний дослідник Сергій Рябов, аналізуючи стан громадянської освіти в Україні, констатує: «Громадянська освіта, будучи важливим чинником політичної соціалізації особистості, у демократичному суспільстві має полягати у культивуванні вартостей прав, свобод і гідності людини»[9].

Яку людину виховує школа: споживача чи громадянина?

Одна з найгостріших суперечностей сучасної освіти полягає в конфлікті між двома образами її «продукту»: успішним споживачем на ринку праці і відповідальним громадянином у публічному просторі. Ці два образи не є взаємовиключними, але їхні пріоритети різні, і в умовах обмежених освітніх ресурсів один неминує витісняє інший.

Американський філософ Майкл Волзер у концепції «громадянської освіти» наполягає: демократичне суспільство потребує людей, здатних брати участь у публічному обговоренні спільних справ, незалежно від їхньої фахової спеціалізації[8]. Це означає, що вміння аргументувати, слухати, досягати компромісу і поважати права меншості є не менш важливими компетентностями, ніж технічні чи цифрові навички.

Ханна Арендт у праці «*Між минулим і майбутнім*» (1961) розрізняла «приватне» і «публічне» як два різних виміри людського існування. Освіта, за Арендт, є введенням дитини у спільний світ, тобто передачею відповідальності за його збереження і оновлення. Без цього виміру школа стає або тренувальним табором для ринку, або механізмом відтворення соціальної нерівності[2].

Демократична школа як педагогічний проект: від теорії до практики

Як виглядає освіта, що справді формує демократичних громадян? Це питання отримало низку практичних відповідей у світовій педагогіці. Школи демократичного типу, від Саммерхіллської школи Олександра Нілла в Британії до моделі шкільного самоврядування, намагаються організувати навчальний простір як справжнє демократичне середовище, де учні беруть реальну участь у прийнятті рішень.

Дослідник демократичної педагогіки де Грот стверджує, що ключовим є не зміст громадянської освіти, а її форма: учні навчаються демократії лише тоді, коли живуть у демократичному шкільному середовищі. «Щоб демократії процвітали, громадянська освіта має спонукати молодих громадян до залученості - до якості демократичної політичної системи, культури та духу. Це означає, що громадянська освіта повинна надати учням можливість розширити власні можливості - розумово, емоційно та духовно - в контексті міжособистісних громадянських і політичних викликів нашого часу»[4].

Для України особливо цінним є досвід громадянської освіти в країнах, що пережили авторитарне минуле: Польщі, Чехії, країнах Балтії. Їхній досвід показує: перехід до демократії вимагає не лише інституційних реформ, але й глибокої культурної трансформації, центральну роль у якій відіграє освіта.

Висновки.

Зв'язок між освітою і демократією є глибинним і взаємозалежним: демократія потребує освічених і відповідальних громадян, а якісна освіта можлива лише у вільному суспільстві. Сучасна криза демократичних інститутів - свідчення того, що це завдання потребує постійного оновлення педагогічних підходів і цілей.

Для України формування демократичної культури через освіту є завданням не лише педагогічним, але й цивілізаційним. Школа, яка виховує вільних, відповідальних і солідарних громадян, є найнадійнішою гарантією того, що демократичний вибір українського суспільства стане незворотним. Освіта, що служить демократії, це освіта, що служить майбутньому.

Список використаної літератури

1. Арістотель. Політика. Поетика / Пер. О. Кислюка, Б. Тена. — Харків: Folio, 2023. — 512 с. — ISBN 978-617-551-405-4. (Серія: Folio. Світова класика).
2. Arendt H. *Between Past and Future: Eight Exercises in Political Thought*. New York: Viking Press, 1961. 280 p.
3. Dewey J. *Democracy and Education*. New York: Macmillan, 1916. 434 p.
4. De Groot I. // цит. за: Wadham R.L., Christensen L., Leary H. *Democratic Education as Expressed in Practice*. *Journal of Educational Research and Practice*. 2024. Vol. 14. P. 121 (посилання на De Groot, 2018, p. 450).
5. Giddens A. *Modernity and Self-Identity*. Cambridge: Polity Press, 1991. 256 p.
6. Nussbaum M. *Political Emotions: Why Love Matters for Justice*. Cambridge: Harvard University Press, 2013. 458 p.
7. Rousseau J.-J. *Emile, or On Education* / transl. by A. Bloom. New York: Basic Books, 1979. 501 p.
8. Walzer M. *Politics and Passion: Toward a More Egalitarian Liberalism*. New Haven: Yale University Press, 2004. 144 p.
9. Рябов С. Г. «Особливості громадянської освіти у формуванні політичної культури перехідного суспільства». *Наукові записки НаУКМА. Політичні науки*. 2004. Т. 31. С. 54–63.

МІЖ ЗБЕРЕЖЕННЯМ КОРЕНІВ І ВІДКРИТІСТЮ ДО ІНШОГО	
<i>Поплавська Тетяна, Кара Маріна</i>	77
ОСВІТА І ДЕМОКРАТІЯ: ВИХОВАННЯ АКТИВНОГО ГРОМАДЯНИНА	
<i>Поплавська Тетяна, Стойкова Марина</i>	80
КРИЗА СЕНСУ ОСВІТИ	
<i>Поплавська Тетяна, Барков Степан</i>	82
КРИТИЧНЕ МИСЛЕННЯ ЯК ВІДПОВІДЬ НА ІНФОРМАЦІЙНИЙ ХАОС	
<i>Роман Вікторія Олександрівна, Петінова Оксана Борисівна</i>	85
ФІЛОСОФСЬКІ ЗАСАДИ ВЛАДИ, ПОЛІТИКИ ТА ПРАВА У КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ СУСПІЛЬНИХ ЗМІН	
<i>Семко Яна Сергіївна</i>	88
ТРАНСВЕРСАЛЬНА ВЗАЄМОДІЯ СУЧАСНИХ ЗАСОБІВ СОЦІАЛЬНОЇ КОМУНІКАЦІЇ	
<i>Стойкова Марина</i>	91
СОЦІАЛЬНА АДАПТАЦІЯ ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ СУСПІЛЬНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ	
<i>Філіпчук В'ячеслав</i>	92
ТРАНСФОРМАЦІЯ ОСВІТИ В УМОВАХ СУСПІЛЬСТВА ЗНАНЬ: СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ І ПЕДАГОГІЧНИЙ ВИМІРИ	
<i>Фомюк Крістіна Віталіївна, Атаманюк Зоя Миколаївна</i>	95
ПОНЯТТЯ ВЛАДИ ТА ШЛЯХИ ЇЇ ЗДІЙСНЕННЯ В СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ	
<i>Хомяк Катерина, Оксютович Марина</i>	97
РОЛЬ СОЦІАЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА У ПРОЦЕСІ АДАПТАЦІЇ СТУДЕНТІВ	
<i>Шавловська Віолетта Едуардівна, Атаманюк Зоя Миколаївна</i>	99
ЧОМУ ПОТРІБНО ВИВЧАТИ ФІЛОСОФІЮ?	
Зміст	101

Збірник матеріалів

XIV Інтернет-конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених

«ОСВІТА ТА СОЦІАЛІЗАЦІЯ ОСОБИСТОСТІ»

(Одеса, 23-24 квітня 2026 року)

Адреса редакції:

Україна, 65020, м. Одеса, вул. Старопортофранківська, 26, каб. 73 Тел.:
(0482) 732-09-52